

Αυτισμός και οικογένεια Συμβουλευτική παρέμβαση

Κορέλλα Άννα, annkorell@hotmail.com

8 Πανελλήνιο ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Εκπαίδευση & Πολιτισμός
στον 21ο αιώνα

13-14 Μαΐου
2023

Περί αυτισμού...

- ▶ Ο **αυτισμός** αποτελεί μία σοβαρή και εκτεταμένη διαταραχή της ανάπτυξης. Ο όρος εκτεταμένη (ή διάχυτη) αναφέρεται στη σύνθετη φύση της διαταραχής, καθώς επηρεάζει τρεις περιοχές της ανάπτυξης:
- ▶ **την κοινωνική αλληλεπίδραση**
- ▶ **την επικοινωνία**
- ▶ **τη φαντασία.**

Οι τρεις κατηγορίες διαγνωστικών κριτηρίων κατά το DSM-IV(1994) για τον αυτισμό είναι (Γκονέλα, 2006)

▶ Διαταραγμένη Κοινωνική Συμπεριφορά:

- Διαταραχές σε μη λεκτική κοινωνική συμπεριφορά, όπως οπτική – βλεμματική επαφή και συναισθηματική έκφραση, στην ανάπτυξη σχέσεων με συνομηλίκους κ.λ.π.

▶ Διαταραγμένη Επικοινωνία:

- Ανύπαρκτη ή καθυστερημένη ομιλία Έλλειψη φαντασίας και προσποίησης στο παιχνίδι

Οι τρεις κατηγορίες διαγνωστικών κριτηρίων κατά το DSM-IV(1994) για τον αυτισμό είναι (Γκονέλα, 2006)

- ▶ **Περιορισμένα ενδιαφέροντα και Επαναληπτική ή Στερεότυπη Συμπεριφορά:**
  - Περιορισμένα ενδιαφέροντα.
  - Αντίσταση σε αλλαγές, ακόμα και για πολύ ασήμαντα πράγματα και επιμονή σε ρουτίνες και τελετουργίες που δεν έχουν καμία λειτουργικότητα.
  - Στερεότυπες κινήσεις

Αυτισμός και οικογένεια

Το παιδί – άτομο ζει μέσα σε **πολλαπλά συστήματα** με τα οποία συναλλάσσεται είτε άμεσα είτε έμμεσα, επηρεάζοντας τη συμπεριφορά του. Μεταξύ αυτών των συστημάτων, το πλέον σημαντικό είναι αυτό το οικογενειακό, το οποίο διαιρείται στο **υποσύστημα παιδιού – γονέα, ζευγαριού και αδελφών**.

Τα υπόλοιπα συστήματα που συναλλάσσονται, τόσο με το αυτιστικό παιδί όσο και με την οικογένειά του, είναι **η εκτεταμένη οικογένεια, οι φίλοι, η γειτονιά, το σχολείο** και διάφορες άλλες **υπηρεσίες**.

► Οι επιδράσεις δεν περιορίζονται στην άμεση συναλλαγή με το παιδί, εκτείνονται και στις υπόλοιπες οικογενειακές συναλλαγές

τις συζυγικές σχέσεις

στις σχέσεις των γονιών με τα άλλα παιδιά τους.

Αυτισμός και οικογένεια

▶ **Επιδράσεις στην οικογένεια:**

▶ **Συναισθηματικός τομέας**

- στάδια πένθους
- Συναισθήματα που οδηγούν στην αυτοκατηγορία και στην ενοχοποίηση
- Συνεχής ανησυχία, άγχος, πολλά επίπεδα θλίψης «ζούμε σε ένα δικό μας κόσμο»
- φυσική και ψυχική υπερκόπωση, συνολική έκπτωση της ποιότητας ζωής τους
- Μόνιμο stress
- Αλληλοκατηγορίες, τσακωμοί, διαφωνίες
- Μειωμένη ικανοποίηση στο γάμο τους
- Απομόνωση, ακόμη και μέσα στην οικογένεια, μειωμένη οικογενειακή προσαρμοστικότητα, οικογενειακή ευτυχία
- Έλλειψη κατανόησης (από τον περίγυρο, τις Υπηρεσίες κ.λ.π.)

Οι διαφορές που καταγράφονται μεταξύ των δύο φύλων από την επίδραση του αυτισμού ερμηνεύονται κυρίως με βάση τα διαφορετικά καθήκοντα

- ▶ Οι μητέρες αναφέρουν χειρότερη φυσική υγεία, υψηλότερα επίπεδα stress και κατάθλιψης, χαμηλότερη ικανοποίηση από τη ζωή, εντονότερη κούραση και ψυχοσυναισθηματική εξουθένωση, μεγαλύτερη στενοχώρια και ψυχολογική πίεση καθώς και περισσότερες ενοχές, αισθάνονται χαμηλή οικογενειακή συνοχή

Οι διαφορές που καταγράφονται μεταξύ των δύο φύλων από την επίδραση του αυτισμού ερμηνεύονται κυρίως με βάση τα διαφορετικά καθήκοντα

- ▶ οι πατέρες βιώνουν το **stress**, την **κατάθλιψη** και τη **στενοχώρια** για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα
- ▶ αισθάνονται περισσότερο **ανεπαρκείς**
- ▶ εντονότερη την αίσθηση της **οικογενειακής συνοχής**
- ▶ φαίνεται να ενστερνίζονται την εικόνα του πατέρα «**προμηθευτή**»
- ▶ Περισσότερο **προστατευτικός** ο ρόλος του πατέρα

Επίδραση του αυτιστικού παιδιού στα αδέρφια

► Μικτά συναισθήματα

- Αμηχανία, ντροπή, πρόωρη αίσθηση ευθύνης, παράγοντες άγχους
- Δυσαρέσκεια ως προς τους γονείς, λόγω της ιδιαίτερης προσοχής των γονέων προς το αυτιστικό αδερφάκι
- Φόβο και ανασφάλεια ως προς τον τρόπο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μαζί του
- Δυσαρέσκεια από τις απορριπτικές σχέσεις φίλων τους
- Έχουν μεγαλύτερη κοινωνική επάρκεια και ανοχή
- Αναπτύσσουν δεξιότητες καλής προσαρμογής, υπομονής, αναπτύσσουν empathy

Οικονομικός – κοινωνικός τομέας

- Οικονομική επιβάρυνση για σίτιση, στέγαση, ειδική διαπαιδαγώγηση, εκπαίδευση, θεραπείες, υγειονομική περίθαλψη
- Υποφέρουν από το στίγμα
- κοινωνικό στρες, κοινωνική απομόνωση
- μειωμένες εργασιακές ευκαιρίες, έλλειψη κοινού χρόνου, μειωμένες ευκαιρίες για ψυχαγωγία
- Έλλειψη δραστηριοτήτων
- Μειωμένες κοινοτικές υπηρεσίες
- Ανεπαρκείς διαχειριστικές ικανότητες στις δυσκολίες του παιδιού

Συμβουλευτική Ψυχολογία

Η «Συμβουλευτική Ψυχολογία» διευκολύνει την δια βίου προσωπική και διαπροσωπική λειτουργικότητα, εστιάζοντας σε συναισθηματικές, κοινωνικές, επαγγελματικές, εκπαιδευτικές, αναπτυξιακές, καθώς και ανησυχίες που συνδέονται με την υγεία.

Θεωρείται ότι προωθεί τη θέσπιση προσωπικών στόχων και προσφέρει θετικά μοντέλα με βάση τα οποία μπορεί κανείς να ενδυναμώσει τα προτερήματά του και να δώσει στον εαυτό του τη δυνατότητα για βέλτιστη λειτουργικότητα και ποιότητα ζωής.

Βασικά θεωρητικά ρεύματα της συμβουλευτικής ψυχολογίας

- ▶ Προτείνονται εκείνες οι θεωρητικές προσεγγίσεις συμβουλευτικής, που σχετίζονται περισσότερο με την εσωτερική συγκρότηση και οργάνωση του ατόμου, την αρμονική συμβίωσή του με τον εαυτό του και τους άλλους.
- Η Προσέγγιση της Ατομικής Θεωρίας του Adler
- Η Προσωποκεντρική Συμβουλευτική
- Η «Θεραπεία της Πραγματικότητας» (Reality Therapy)
- Η «Θεραπεία Gestalt»
- Η «Γνωστικο-Συναισθηματική Θεραπεία της Συμπεριφοράς»
- Η «Κοινωνικογνωστική Θεωρία» του A. Bandura
- Η Συστημική Προσέγγιση και η Οικογενειακή Θεραπεία

Συμβουλευτική Παρέμβαση

- ▶ Οι στόχοι αυτών των παρεμβάσεων αναφύονται και καταδεικνύονται μέσα από τις ανάγκες που έχουν οι οικογένειες. Οι οικογένειες χρειάζονται πληροφόρηση, για να αντέξουν και να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες.
- ▶ υιοθετούνται παρεμβάσεις
  - **συμβουλευτικής υποστηρικτικής**
αναφέρονται στη διάγνωση του παιδιού, στην αιτιολογία του αυτισμού, στις διαθέσιμες υπηρεσίες, στη θεραπεία, συναισθηματική υποστήριξη
  - **συμβουλευτικής καθοδήγησης**
Εκπαίδευση για τον αυτισμό, για τις επιδράσεις του στην οικογένεια (με στόχο να αναπτύξουν ρεαλιστικές προσδοκίες, να προετοιμαστούν για προβλέψιμες δυσκολίες και να ενεργοποιήσουν εξισορροπητικές δυνάμεις).

Συμβουλευτική Παρέμβαση

- **Θεραπευτικής παρέμβασης**
- πρόγραμμα εκπαίδευσης του παιδιού (τρόποι επικοινωνίας, κατανόησης και διαχείρισης δύσκολων συμπεριφορών του παιδιού κ.λ.π.)
- Υιοθετούνται αρχές συνεργασίας, εμπιστοσύνης, επικοινωνίας, κατανόησης, διαπραγμάτευσης...
- **Παρέμβαση η οποία αφορά στην κοινότητα**
- αναφέρονται στην πληροφόρηση, την εκπαίδευση, τη διευκόλυνση, την κοινωνική υποστήριξη, τη δέσμευση και τη συνηγορία (advocacy).
- Μέσω της εκπαίδευσης για τον αυτισμό, οι κοινότητες βοηθούνται να αποκτήσουν μεγαλύτερη ανοχή, ενσυναίσθηση και υποστήριξη σε αυτές τις οικογένειες.

Η συνηγορία (advocacy)

- ▶ Η συνηγορία είναι καθήκον, είναι βασικό και περίπλοκο. Είναι μια πρωταρχική δραστηριότητα, η οποία στοχεύει στο να βοηθηθούν οι γονείς ώστε να γίνουν συνήγοροι για καλύτερες υπηρεσίες στα παιδιά τους και να ενδυναμωθούν στο να συμμετέχουν στις υπηρεσίες, ακόμα και σχεδιασμού. Μέσα από τις ομάδες γονέων, δίνει τη δυνατότητα σε αυτούς να δράσουν. Τέτοιες ομάδες τους δίνουν τη δυνατότητα να ξεπεράσουν τα συναισθήματα απόγνωσης και αβοήθητου, διαμορφώνοντας μελλοντικές υπηρεσίες για τα παιδιά τους. Να δράσουν ως οργανωμένη, σχεδιασμένη στο χειρισμό και στην αντιμετώπιση προβλημάτων, ομάδα πίεσης. Μπορούν επίσης να μεταφέρουν στις πολιτικές διαδικασίες τις δυσκολίες τους και τα προβλήματά τους και να λάβουν μέρος σε αυτό, στους πολιτικούς σχεδιασμούς.

Αντί επιλόγου...

Η ενασχόληση με το αυτιστικό παιδί ρυθμίζει ολοκληρωτικά το οικογενειακό πρόγραμμα και την οικογενειακή καθημερινότητα. Το αυτιστικό παιδί βρίσκεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος και βέβαια αυτό καθορίζει και τις σχέσεις των υπολοίπων μελών μεταξύ τους.

Σε ότι αφορά καταρχήν την σχέση των συζύγων, αυτή χαρακτηρίζεται από την έλλειψη κοινού ελεύθερου χρόνου.

Σημαντικό στοιχείο επίσης αποτελεί ο κλωνισμός των συζυγικών ισορροπιών μετά από τον ερχομό του αυτιστικού παιδιού.

Οι οικογένειες χρειάζονται ενημέρωση, εκπαίδευση για τη διαταραχή, συμβουλευτική για την αντιμετώπιση και διαχείριση των αρνητικών συναισθημάτων

Σε σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά της οικογένειας, από αυτά αναζητείται η ωριμότητα και η κατανόηση της ιδιαίτερης φροντίδας που απαιτείται για το αυτιστικό τέκνο.

Αντί επιλόγου...

Υπάρχει ανάγκη παρέμβασης για πληροφόρηση και εκπαίδευση στην **κοινότητα**, επειδή έτσι προάγεται η κατανόηση του αυτισμού ως διαταραχή, αλλά και το δικαίωμα και η ικανότητα των ατόμων αυτών να συμμετέχουν στην κοινότητα ως ισότιμα μέλη.

Σημαντικότετοι περιβαλλοντικοί παράγοντες θετικής επίδρασης έχουν αποδειχθεί η επάρκεια στις εκπαιδευτικές, υγειονομικές ή άλλες υπηρεσίες που παρέχονται στο παιδί και τα ειδικά προγράμματα που αναπτύσσονται για τις μητέρες και τους πατέρες, καθώς και η ενθάρρυνση, η κατανόηση και η πρακτική υποστήριξη που προσφέρονται από φίλους, επίσημες υπηρεσίες και ομάδες αυτοβοήθειας, τις οποίες έχουν δημιουργήσει άλλοι γονείς παιδιών με αυτισμό.

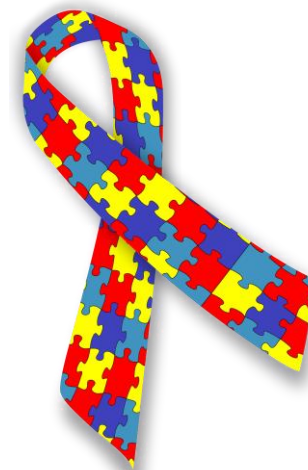
Αντί επιλόγου...

«Έχουν τα παιδιά αυτά φτιάξει ένα λαβύρινθο,
έχουν πλέξει έναν ιστό αράχνης...

Εμείς, οι μεγάλοι, θα πρέπει να βρούμε την
είσοδο, το μίτο, που οδηγεί στην καρδιά της
τρέλας.

Κι όλα θα γίνουν λογικά, όλα θα μπορούμε να τα
καταλάβουμε...».

(Παιδιά με τα πέτρινα μάτια, Μίρα Ρόθενμπεργκ 1980, μετάφραση Τατιάνα Γκρίτση - Μιλλιέξ)

Σας ευχαριστώ!